

Το Άνθος του Γιαλού – Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Ἐπὶ πολλὰς νύκτας κατὰ συνέχειαν ἔβλεπον ὁ Μάνος τοῦ Κορωνιοῦ, ἐκεῖ ὅπου ἔδενε τὴν βάρκαν του κάθε βράδυ, κοντὰ στὰ Κοτρώνια τοῦ ἀνατολικοῦ γιαλοῦ, ἀνάμεσα εἰς δυὸ ὑψηλοὺς βράχους καὶ κάτω ἀπὸ ἓνα παλαιὸν ἐρημόσπιτον κατηρειπωμένον, – ἐκεῖ ἔστρωνε συνήθως τὴν κάπαν ἐπάνω στὴν πλώρην τῆς βάρκας, κ' ἐκοιμᾶτο χορευτὸν καὶ νανουρισμένον ὕπνον, τρεῖς σπιθαμὲς ὑψηλότερ' ἀπὸ τὸ κύμα, θεωρῶν τὰ ἄστρα, καὶ μελετῶν τὴν Πούλιαν καὶ ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ – ἔβλεπε, λέγω, ἀνοικτὰ εἰς τὸ πέλαγος, ἔξω ἀπὸ τὰ δυὸ ἀνθισμένα νησάκια, τὰ φυλάττοντα ὡς σκοποὶ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἐν μελαγχολικὸν φῶς – κανδήλι, φανόν, λαμπάδα, ἢ ἄστρον πεσμένον – νὰ τρεμοφέγγῃ, ἐκεῖ μακρὰν, εἰς τὸ βάθος τῆς μελανωμένης εἰκόνας, ἐπιτολῆς εἰς τὸ κύμα, καὶ νὰ στέκῃ ἐπὶ ὥρας, φαινόμενον ὡς νὰ ἔπλεε, καὶ μένον ἀκίνητον.

Ὁ Μάνος τοῦ Κορωνιοῦ, λεμβοῦχος ψαρὰς, ἦτον ἀδύνατος στὰ μυαλὰ ὅπως καὶ πᾶς θνητός. Ἀρκετὸν ἦτο ἤδη ὅπου ἔδενε τὴν βάρκαν του κάθε βράδυ ἐκεῖ, δίπλα εἰς τοὺς δυὸ μαυρισμένους βράχους, κάτω ἀπὸ τὸ ἐρημόσπιτον ἐκεῖνο, τ' ὀλόρθον ἄψυχον φάντασμα, τὸ ὅποιον εἶχε τὴν φήμην, ὅτι ἦτο στοιχειωμένον. Ἐκαλεῖτο κοινῶς «τῆς Λουλούδως τὸ Καλύβι». Διατί; Κανεὶς δὲν ἤξευρεν. Ἡ, ἂν ὑπῆρχον ὀλίγα γραῖδια «λαδικά», ἢ καὶ δυὸ τρεῖς γέροι, γνωρίζοντες τὰς παλαιὰς ἱστορίας τοῦ τόπου, ὁ Μάνος δὲν ἔτυχεν εὐκαιρίας νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ.

Ἔβλεπε, βραδιὲς τώρα, τὸ παράδοξον ἐκεῖνο μεμακρυσμένον φῶς νὰ τρέμῃ καὶ νὰ φέγγῃ ἐκεῖ εἰς τὸ πέλαγος, ἐνῶ ἤξευρεν, ὅτι δὲν ἦτο ἐκεῖ κανεὶς φάρος. Ἡ Κυβέρνησις δὲν εἶχε φροντίσει δι' αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὰ μικρὰ μέρη, τὰ μὴ ἔχοντα ἰσχυροὺς βουλευτάς.

Τί, λοιπόν, ἦτο τὸ φῶς ἐκεῖνο; Ἡσθάνετο ἐπιθυμίαν, ἐπειδὴ σχεδὸν καθημερινῶς ἐπέρνα μετὰ τὴν βάρκα του ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πέραμα, ἀνάμεσα εἰς τὰ δυὸ χλοερὰ νησάκια, καὶ δὲν ἔβλεπε κανὲν ἵχνος ἐκεῖ τὴν ἡμέραν, τὸ ὅποιον νὰ ἐξηγῇ τὴν παρουσίαν τοῦ φωτὸς τὴν νύκτα, νὰ πλεύσῃ τὰ μεσάνυχτα, διακόπτων τὸν μακάριον ὕπνον του, καὶ τοὺς ρεμβασμούς του πρὸς τ' ἄστρα καὶ τὴν Πούλιαν, νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ, νὰ ἰδῇ τί εἶναι, καί, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ τὸ κυνηγήσῃ τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο φέγγος. Ὅθεν ὁ Μάνος, ἐπειδὴ ἦτο ἀσθενὴς ἄνθρωπος, καθὼς εἶπομεν, νέος εἰκοσαετής, ἐκάλεσεν ἐπίκουρον καὶ τὸν Γιαλὴν τῆς Φαφάνας, δέκα ἔτη μεγαλύτερόν του, ἀφοῦ τοῦ διηγήθῃ τὸ νυκτερινὸν ὄραμά του, διὰ νὰ τοῦ κάμῃ συντροφίαν εἰς τὴν ἀσυνήθην ἐκδρομὴν.

Ἐπῆγαν μίαν νύκτα, ὅταν ἡ σελήνη ἦτο ἐννέα ἡμερῶν, κ' ἔμελλε νὰ δύσῃ περὶ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Τὸ φῶς ἐφαίνετο ἐκεῖ, ἀκίνητον ὡς καρφωμένον, ἐνῶ ὁ πύρινος κολοβὸς δίσκος κατέβαινε ἡρεμα πρὸς δυσμᾶς κ' ἔμελλε νὰ κρυφθῇ ὀπίσω τοῦ βουνοῦ. Ὅσον ἔπλεαν αὐτοὶ μετὰ τὴν βάρκαν, τόσον τοὺς ἔφευγε, χωρὶς νὰ κινῆται ὀφθαλμοφανῶς, ὁ μυστηριώδης πυρσός. Ἔβαλαν δύναμιν εἰς τὰ κουπιά, «ἐξεπлатίσθησαν». Τὸ φῶς ἐμακρύνετο, ἐφαίνετο ἀπώτερον ὁλονέν. Ἦτο ἄφθαστος. Τέλος ἔγινεν ἄφαντον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των.

Ὁ Μάνος, μαζί με τὸν Φαφάναν, ἔκαμαν πολλοὺς σταυρούς. Ἀντήλλαξαν ὀλίγας λέξεις:

- Δὲν εἶναι φανάρι, δὲν εἶναι καῖκι, ὄχι.
- Καὶ τί εἶναι;
- Εἶναι...

Ὁ Γιαλὴς τῆς Φαφάνας δὲν ἤξευρε τί νὰ εἴπῃ.

Τὴν νύκτα τῆς τρίτης ἡμέρας, καὶ πάλιν δυὸ ἢ τρεῖς ἡμέρας μετ' αὐτήν, οἱ δυὸ ναυτίλοι ἐπεχείρησαν ἐκ νέου τὴν ἐκδρομὴν. Πάντοτε ἔβλεπαν τὴν μυστηριώδη λάμψιν νὰ χορεύῃ εἰς τὰ κύματα. Εἴτα, ὅσον ἐπλησίαζαν αὐτοί, τόσον τὸ ὄραμα ἔφευγε. Καὶ τέλος ἐγίνετο ἄφαντον.

Τί ἄρα ἦτο;

Εἷς μόνον γείτων εἶχε παρατηρήσει τὰς ἐπανειλημμένας νυκτερινὰς ἐκδρομὰς τῶν δυὸ φίλων μετὰ τὴν βάρκαν. Ὁ Λίμπος ὁ Κόκοϊας, ἄνθρωπος πενηντάρης, εἶχε διαβάσει πολλὰ παλαιὰ βιβλία μετὰ τὰ ὀλίγα κολλυβογράμματα ποὺ ἤξευρε, καὶ εἶχεν ὁμιλήσει μετὰ πολλὰς γραῖας σοφάς, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ πάλαι. Ἐκάθητο ὅλην τὴν νύκτα, ἀγρυπνῶν, σιμὰ εἰς τὸ παράθυρόν του, βλέπων πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πότε ἐδιάβαζε τὰ βιβλία του, πότε ἐρρέμβαζε πρὸς τὰ ἄστρα καὶ πρὸς τὰ κύματα. Ἡ καλύβη του, ὅπου ἔρημος καὶ μόνος ἐκατοικοῦσεν, ἔκειτο ὀλίγους βράχους παραπέρα ἀπὸ τὸ σπῖτι τῆς Λουλούδως, ὅπου ἔδενε τὴν βάρκαν του ὁ Μάνος, ἀνάμεσα εἰς τὸ σπῖτι τῆς Βάσως τοῦ Ραγιᾶ καὶ τῆς Γκαβαλογίνας.

Μίαν νύκτα, ὁ Κορωνιὸς καὶ ὁ ἐγγονὸς τῆς Φαφάνας ἠτοιμάζοντο νὰ λύσουν τὴν βάρκαν, καὶ νὰ κωπηλατήσουν, τετάρτην φορὰν, διὰ νὰ κυνηγήσουν τὸ ἀσύλληπτον θήραμά των.

Ὁ Λίμπος ὁ Κόκοϊας τοὺς εἶδεν, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν καλύβην του, φορῶν ἄσπρον σκοῦφον καὶ ράσον μακρὺ, ὅπως ἐσυνήθιζε κατ' οἶκον, ἐπήδησε δυὸ τρεῖς βράχους πρὸς τὰ ἐκεῖ, κ' ἔφθασε παραπάνω ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου εὐρίσκοντο οἱ δυὸ φίλοι.

- Για ποῦ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, παιδιά; τοὺς ἐφώνασεν. Εἶναι βραδιὲς τώρα ποὺ τρέχετε ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι, χωρὶς νὰ γιαλεύετε, χωρὶς νὰ πυροφάνιζετε – καὶ τὰ ψάρια σας δὲν τὰ εἶδαμε. Μήπως σας ὠνεῖρεψε καὶ σκάφτετε πουθενά, γιὰ νὰ βρῆτε τίποτα θησαυρό;

Ὁ Μάνος παρεκάλεσε τὸν Κόκοϊαν νὰ κατεβῇ παρακάτω καὶ νὰ ὁμιλῇ σιγανώτερα. Εἴτα δὲν ἐδίστασε νὰ τοῦ διηγηθῇ τὸ ὄραμά του.

Ὁ Λίμπος ἤκουσε μετὰ προσοχῆς. Εἴτα ἐγέλασε:

- Ἄμ' ποὺ νὰ τὰ ξέρετε αὐτὰ ἐσεῖς, οἱ νέοι, εἶπε, σείων σφοδρῶς τὴν κεφαλὴν. Τὸν παλαιὸν καιρὸν τέτοια πράματα, σὰν αὐτὸ ποὺ εἶδες, Μάνο, τὰ ἐβλέπαν ὅσοι ἦταν καθαροί, τώρα τὰ βλέπουν μόνο οἱ ἐλαφροῖσκιωτοι. Ἐγὼ δὲ βλέπω τίποτα!.. Τὸ ἴδιο κι ὁ Γιαλὴς βλέπει αὐτὸ ποῦ λές πῶς βλέπεις;

Ὁ Γιαλὴς ἠναγκάσθη μὲ συστολὴν κατωτέραν τῆς ἡλικίας του νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι δὲν ἔβλεπε τὸ φῶς, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπείθετο εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Μάνου, ὅστις ἔλεγεν ὅτι τὸ βλέπει.

Ὁ Κόκοϊας, ἤρχισε τότε νὰ διηγῆται:

- Αὐκοῦστε νὰ σὰς πῶ, παιδιά. Ἐγὼ ποὺ μὲ βλέπετε, ἔφθασα τῇ γριά-Κοεράνω τοῦ Ραγιά, τὴν μαννοῦ αὐτῆς τῆς Βάσως τῆς γειτόνισσας, καθὼς καὶ τῇ μάννα τῆς Γκαβαλογίνας, ἀκόμα κι ἄλλες γριές. Μοῦ εἶχαν διηγηθῇ πολλὰ πρωτινά, παλαικὰ πράματα, καθὼς κι αὐτὸ ποὺ θὰ σὰς πῶ τώρα:

Βλέπετε αὐτὸ τὸ χάλασμα, τὸ Καλύβι τῆς Λουλούδως, ποὺ λένε πῶς εἶναι στοιχειωμένο; Ἐδῶ τὸν παλαιὸν καιρὸ ἐκατοικοῦσε μιὰ κόρη, ἡ Λουλούδω, ὅπου τὴν εἶχαν ὀνοματίσει γιὰ τὴν ἐμορφιά της, – ἔλαμπε ὁ ἥλιος, ἔλαμπε κι αὐτὴ – μαζὶ μὲ τὸν πατέρα της τὸν γερό-Θερία (ἐλληνικὰ τὸν ἔλεγαν Θηρέα), ὅπου ἐκυνηγοῦσε ὅλους τοὺς Δράκους καὶ τὰ Στοιχειά, μὲ τὴν ἀσημένια σαγίτα καὶ μὲ φαρμακωμένα βέλη. Ἐνα Βασιλόπουλο ἀπὸ τὰ ξένα τὴν ἀγάπησε τὴν ὁμορφὴ Λουλούδω. Τῆς ἔδωκε τὸ δαχτυλίδι του, κ' ἐκίνησε νὰ πάη στὸ σεφέρι καὶ τῆς ἔταξε μὲ ὄρκον ὅτι, ἅμα νικήσῃ τοὺς βαρβάρους, τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ γεννηθῇ ὁ Χριστός, θὰ ἔρθῃ νὰ τὴν στεφανωθῇ.

Ἐπῆγε τὸ Βασιλόπουλο. Ἐμεινεν ἡ Λουλούδω, ρίχνοντας τὰ δάκρυά της στὸ κῦμα, στὸν ἀέρα στέλνοντας τοὺς ἀναστεναγμούς της, καὶ τὴν προσευχὴν στὰ οὐράνια, νὰ βγῇ νικητὴς τὸ Βασιλόπουλο, νὰ ἔρθῃ ἡ μέρα ποὺ θὰ γεννηθῇ ὁ Χριστός, νὰ γυρίσῃ ὁ σαστικός της νὰ τὴν στεφανωθῇ.

Ἐφτάσε ἡ μέρα ποὺ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Ἡ Παναγία μὲ ἀστραφτερὸ πρόσωπο, χωρὶς πόνο, χωρὶς βοήθεια, γέννησε τὸ Βρέφος μὲς στὴ Σπηλιά, τὸ ἐσήκωσε, τὸ ἐσπαργάνωσε μὲ χαρά, καὶ τὸ ἔβαλε στὸ παχνί, γιὰ νὰ τὸ κοιμίσῃ. Ἐνα βοϊδάκι κ' ἓνα γαῖδουράκι ἐσίμωσαν τὰ χνῶτα τοὺς στὸ παχνί κ' ἐφυσοῦσαν μαλακὰ νὰ ζεστάνουν τὸ θεῖο Βρέφος. Νά, τώρα θὰ ῥθῇ τὸ Βασιλόπουλο, νὰ πάρῃ τὴν Λουλούδω!

Ἦρθαν οἱ βοσκοί, δυὸ γέροι μὲ μακριὰ ἄσπρα μαλλιά, μὲ τίς μαγκοῦρες τους, ἓνα βοσκόπουλο μὲ τὴν φλογέρα του, θαμπωμένοι, ξαφνιασμένοι, κ' ἔπεσαν κ' ἐπροσκύνησαν τὸ θεῖο Βρέφος. Εἶχαν ἰδεῖ τὸν Ἄγγελον ἀστραπόμορφον, μὲ χρυσογάλανα λευκὰ φτερά, εἶχαν ἀκούσει τ' ἀγγελούδια ποὺ ἔψαλλαν: Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ! Ἐμειναν γονατιστοί, μ' ἐκστατικὰ μάτια, κάτω ἀπὸ τὸ παχνί, πολλὴν ὥρα, κ' ἐλάτρευαν ἀχόρταγα τὸ θάμα τὸ οὐράνιο. Νά! τώρα θὰ ῥθῇ τὸ Βασιλόπουλο, νὰ πάρῃ τὴν Λουλούδω!

Ἐφτάσαν κ' οἱ τρεῖς Μάγοι, καβάλα στὶς καμήλες τους. Εἶχαν χρυσὲς μίτρες στὸ κεφάλι, κ' ἐφοροῦσαν μακριὲς γοῦνες μὲ πορφύρα κατακόκκινη. Καὶ τ' ἀστεράκι, ἓνα λαμπρὸ χρυσὸ ἀστέρι, ἐχαμήλωσε κ' ἐκάθισε στὴ σκεπὴ τῆς Σπηλιάς, κι ἔλαμπε μὲ γλυκὸ οὐράνιο φῶς, ποὺ παραμέριζε τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι. Οἱ τρεῖς βασιλικοὶ γέροι ξεπέξεψαν ἀπ' τίς καμήλες τους, ἐμπήκαν στὸ Σπήλαιο, κ' ἔπεσαν κ' ἐπροσκύνησαν τὸ Παιδί. Ἄνοιξαν τὰ πλούσια τὰ δισάκια τους, κ' ἐπρόσφεραν δῶρα: χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν.

- Νά! τώρα θὰ ῥθῇ τὸ Βασιλόπουλο, νὰ πάρῃ τὴν Λουλούδω!

Πέρασαν τὰ Χριστούγεννα, τελειώθηκε τὸ μυστήριον, ἔγινε ἡ σωτηρία, καὶ τὸ Βασιλόπουλο δὲν ἦρθε νὰ πάρῃ τὴν Λουλούδω! Οἱ βάρβαροι εἶχαν πάρει σκλάβο τὸ Βασιλόπουλο. Τὸ φουσάτο του εἶχε νικήσει στὴν ἀρχή, τὰ φλάμπουρά του εἶχαν κυριέψῃ μὲ ἀλαλαγμὸ τὰ κάστρα τῶν βαρβάρων. Τὸ Βασιλόπουλο εἶχε χυμῆξῃ μὲ ἀκράτητην ὁρμή, ἀπάνω στὸ μούστωμα καὶ στὴ μέθῃ τῆς νίκης. Οἱ βάρβαροι μὲ δόλο τὸν εἶχαν αἰχμαλωτίσει!

Τὰ δάκρυα τῆς κόρης ἐπύκρναν τὸ κῦμα τ' ἄρμυρό, οἱ ἀναστεναγμοὶ τῆς ἐδιδυμίσθησαν στὸν ἀέρα, κ' ἡ προσευχὴ της ἔπεσε πίσω στὴ γῆ, χωρὶς νὰ φθάσῃ στὸ θρόνον τοῦ Μεγαλοδύναμου. Ἐνα λουλουδάκι ἀόρατο, μοσχομυρισμένο, φύτρωσε ἀνάμεσα στοὺς δυὸ αὐτοὺς βράχους, ὅπου τὸ λέν Ἀνθὸς τοῦ Γιαλοῦ, ἀλλὰ μάτι δὲν τὸ βλέπει. Καὶ τὸ Βασιλόπουλο, ποὺ εἶχε πέσει στὰ χέρια τῶν βαρβάρων, ἐπαρακάλεσε νὰ γίνῃ Σπίθα, φωτιά τοῦ πελάγου, γιὰ νὰ φτάσῃ ἐγκαίρως, ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ γεννᾶται ὁ Χριστός, νὰ φυλάξῃ τὸν ὄρκο του, ποὺ εἶχε δώσει στὴ Λουλούδω.

Μερικοὶ λένε, πῶς τὸ Ἀνθὸς τοῦ Γιαλοῦ ἔγινε ἀνθὸς, ἀφρὸς τοῦ κύματος. Κ' ἡ Σπίθα ἐκείνη, ἡ φωτιά τοῦ πελάγου ποὺ εἶδες, Μάνο, εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Βασιλόπουλου, ποὺ ἔλιωνε, σβήσθηκε στὰ σίδερα τῆς σκλαβιάς, καὶ κανεὶς δὲν τὴν βλέπει πιά, παρὰ μόνον ὅσοι ἦταν καθαροὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν, καὶ οἱ ἐλαφροῖσκιωτοι στὰ χρόνια μας».

